

Отримано: 01.02.2023.

Прорецензовано: 13.02.2023.

Прийнято до друку: 21.02.2023.

e-mail: nazar.martyniuk@oa.edu.ua

DOI: 10.25264/2409-6806-2023-34-152-160

Мартинюк Н. Культурна дипломатія Світового Конгресу Українців як чинник популяризації України в світі (2014–2022). *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Історичні науки»*. Острого, 2023. Вип. 34. С. 152–160.

УДК: 94(477).15

Назар Мартинюк

КУЛЬТУРНА ДИПЛОМАТІЯ СВІТОВОГО КОНГРЕСУ УКРАЇНЦІВ ЯК ЧИННИК ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ УКРАЇНИ В СВІТІ (2014–2022)

У статті звернено увагу на роль закордонного українства в промоції України в світі. На основі аналізу різних напрямів діяльності Світового Конгресу Українців (СКУ)¹, зокрема Світової Ради Культури, прикладах роботи українських організацій – членів мережі СКУ, розповідається про форми і шляхи здійснення культурної дипломатії міжнародною координаційною надбудовою світового українства в 2014–2022 роках. Відзначено, що збереження української національної ідентичності, включення української історико-культурної спадщини в світовий контекст, популяризація української мови є чільними напрямками, в яких простежується культурна дипломатія СКУ.

Ключові слова: Світовий Конгрес Українців (СКУ), культурна дипломатія, дипломатія діаспори, українські громади, Україна, імідж, промоція, українська мова.

Nazar Martyniuk

CULTURAL DIPLOMACY OF THE UKRAINIAN WORLD CONGRESS AS A FACTOR OF PROMOTING OF UKRAINE IN THE WORLD (2014–22)

The article draws attention to the role of Ukrainians worldwide in the promotion of Ukraine in the world. The author characterizes the historiography and source base of the scientific problem. The issue of cultural diplomacy of the Ukrainian World Congress (UWC) is practically unexplored.

Based on the analysis of various directions of work of the UWC, in particular its councils, examples of the work of Ukrainian organizations-members of the UWC network, the forms and ways of implementing cultural diplomacy as an international coordination superstructure of Ukrainians worldwide in 2014–22 are discussed. The events after the end of the Revolution of Dignity, the beginning of Russian aggression against Ukraine, and the full-scale Russian military invasion of Ukraine became turning points for the conduct of various activities of the UWC. The world community paid special attention to Ukraine, and culture began to be used more seriously as a tool for promoting Ukrainian interests in foreign countries.

It was noted that the preservation of the Ukrainian national identity, the inclusion of the Ukrainian historical and cultural heritage in the world context, the popularization of the Ukrainian language are prominent areas of activity of the UWC, in which cultural diplomacy can be traced.

Marking of commemorative dates of Ukrainian history and culture by the UWC, the implementation of large-scale projects, and the support of cultural initiatives are discussed. It was emphasised on the changes that affected the mechanisms of implementation of cultural diplomacy of the UWC: the transition of events to the virtual space during the COVID-19 pandemic, the organization of actions with a wide representation of Ukrainian symbols after the full-scale Russian military invasion of Ukraine.

Conclusions have been made about the main forms of cultural diplomacy in the activities of the UWC, which are shown both at the level of work of its councils and at the level of work of organizations-members.

Keywords: The Ukrainian World Congress (UWC), cultural diplomacy, diaspora diplomacy, Ukrainians worldwide, Ukraine, image, promotion, Ukrainian language.

У сучасних міжнародних відносинах культура відіграє важливе значення та є одним із інструментів дипломатії. Культурна дипломатія спрямована на промоцію держави серед світової спільноти, налагодження, покращення та розбудову дво- та багатосторонніх зв'язків, що в свою чергу сприяє

¹ У статті використовується правопис назв СКУ / СКВУ, найменувань офіційних посад, структурних підрозділів та членів мережі СКУ відповідно до орфографічних особливостей їхнього написання в офіційних документах та на офіційних сайтах організацій / об'єднань.

досягненню політичних, економічних та інших цілей країни. В умовах російської воєнної агресії проти України вкрай важливо зруйнувати штучні міфи про українську історію, вигадані та поширені ворожою пропагандою, а також розвінчати стереотипи про український народ. Культура є містком для поліпшення відносин із іноземними державами, допомагає знайти спільні дотичні грані, цінності та точки взаємодії в процесі історичного розвитку.

Важливість культурної дипломатії для України обумовлена в «Стратегії публічної дипломатії Міністерства закордонних справ України на 2021–2025 роки». Відповідно до документа, її завданням є покращення впізнаваності України та її культурного розмаїття, формування позитивного ставлення іноземців до України. З метою досягнення цілей культурної дипломатії передбачається також координація та співпраця з різними державними установами, агентствами, громадськими організаціями, в т. ч. об'єднаннями закордонних українців [32, с. 11–12].

Діаспора є транснаціональним і соціокультурним явищем. Представники діаспори пов'язані з країною свого фактичного проживання (країною-реципієнтом) і державою свого походження (країною-донором). Діаспора може виконувати роль недержавного учасника міжнародних відносин і тоді безпосередньо можна вести мову про дипломатію діаспори (або ж діаспорну дипломатію). Остання може здійснюватися в співпраці з країною свого походження або ж без неї. Причому дипломатія діаспори може бути спрямована як для підтримки країни-донора, так і для боротьби з чинним у ній політичним режимом [3, с. 80–81]. Успішність діаспорної дипломатії залежить від низки чинників: матеріального становища діаспори, політичних прав у країні-реципієнті, чисельності, інституційної структури та ін. [3, с. 81].

Закордонне українство є важливим джерелом і рушієм для розвитку іміджевої політики України в світі, тому державі потрібно налагоджувати з українськими громадами співпрацю, ініціювати та координувати спільні проєкти культурної дипломатії [23, с. 16–18, 46]. Українці зарубіжжя є носіями української культури та можуть відігравати роль амбасадорів України в світі. Українські громади, створювані ними громадські організації в країнах поселення є учасниками громадсько-політичного життя і репрезентантами України перед іноземною спільнотою. Вони взаємодіють із органами влади, ЗМІ, суспільством і тому можуть сприяти підвищенню інтересу до України та підтримці її інтересів [32, с. 25]. Голова Товариства української культури в Угорщині Ярослава Хортяні влучно відзначила роль закордонних українців: «Світове українство – це культурна дипломатія, м'яка сила, адже ми завойовуємо серця тих народів, серед яких ми проживаємо. Ми навчилися жертвувати собою заради місії – нести правду про Україну» [22, с. 19].

Міжнародною координаційною надбудовою українських громад у діаспорі є Світовий Конгрес Українців (СКУ)², який у 2021 році відзначив своє 55-ліття. Він представляє інтереси більше 20-ти мільйонів українців у понад 60-ти країнах Земної кулі [22, с. 2]. У 2003 р. СКУ був визнаний Економічною та соціальною радою ООН як неурядова організація зі спеціальним консультативним статусом, а в 2018 р. – набув статусу міжнародної неурядової організації-учасника в Раді Європи [9, с. 4]. Серед ключових завдань СКУ: інтеграція української історико-культурної спадщини в світовий простір, зміцнення міжнародної коаліції на протидію російській агресії та дезінформації, розбудова українських громад у діаспорі, збереження українських національних цінностей, зміцнення зв'язків із Україною, піднесення її іміджу в світі та ін. [22, с. 2]. Перелічені напрями роботи СКУ свідчать про реалізацію ним самостійної дипломатії, адже сприяють формуванню позитивного іміджу України серед іноземної спільноти та зміцненню її міжнародного авторитету. Між Кабінетом Міністрів України та СКУ було укладено Меморандум, який передбачає двосторонню взаємодію задля всебічної підтримки України [34].

Проблематика публічної дипломатії та її підвидів, зокрема й культурної дипломатії, в діяльності закордонних українців викликає дедалі більший інтерес в українському дослідницькому дискурсі. Про лобізм у діяльності української діаспори йдеться в наукових студіях Ірини Мусієнко. Вона аналізувала можливості української діаспори для лобіювання інтересів України та нарощування її «м'якої сили», акцентувала на тому, що цей процес має відбуватися з врахуванням безпосереднього потенціалу діаспори, геополітичних інтересів України, реальних умов у кожній країні чи регіоні [16, с. 282]. Водночас науковиця зауважила, що етнічний лобізм як інструмент зовнішньополітичного впливу в Україні ще не розвинувся, а присутність України в світі за допомогою діаспори як важливий ресурс

² У 1967 році було засновано Світовий Конгрес Вільних Українців (СКВУ), який в 1993 році, під час VI Конгресу СКВУ, було перейменовано на Світовий Конгрес Українців (СКУ).

задля просування державних інтересів ще недостатньо усвідомлений [16, с. 282]. І. Мусієнко також охарактеризувала вплив діаспоральної політики на європейське сприйняття України, зауваживши, що діяльність СКУ сприяє формуванню глобального українського простору [15, с. 56]. Під терміном «діаспоральна політика» вона розуміє політику держави, що спрямована на підтримку об'єднань діаспори / етнічних груп за кордом, збереження етнічної ідентичності та культури і використання їхнього потенціалу для лобіювання інтересів і створення позитивного іміджу держави-донора [15, с. 54]. Розглядаючи українську культурну дипломатію в США, Наталія Мусієнко відвела значиму роль у її реалізації українським громадам [17]. Роль закордонних українців в українській публічній та культурній дипломатії з точки зору історичного та сучасного аспектів охарактеризувала Алла Атаманенко. Вчена наголосила, що тандем «закордонні українці» та «публічна / культурна дипломатія» існує вже багато років, а українські експатріанти реалізовували обидві моделі цих дипломатій: за участі держави та без неї [2, с. 59]. В іншій публікації А. Атаманенко висловилися про необхідність вдосконалення роботи дипломатичних і консульських представництв, підтримку ініціатив закордонного українства та необхідності використання бажання молодих і активних українців за кордоном, котрі набули високого і значимого статусу в різних сферах діяльності (науці, бізнесі, культурі та ін.), допомогти Україні розповісти про себе світові [1, с. 12]. Як приклад наведено мережу «Global Ukrainians», засновану Віолетою Москалу. Мета цієї організації – стати мостом у ланцюжку «Україна – Європа – світ» для забезпечення інтересів України, використовуючи інструменти різних видів дипломатії (народної, культурної, наукової та ін.) [38].

Історія СКУ привертала увагу науковців раніше в руслі окремих аспектів. Анна Вахнянин вивчала безпосередньо ідею створення СКВУ [7]. Андрій Яців дослідив особливості підготовки та ходу роботи I Світового Конгресу Вільних Українців (СКВУ) і зосередив увагу на його значенні в процесі консолідації світового українства [36]. Також він висвітлив особливості роботи VI Конгресу СКВУ, який був переломним моментом у діяльності Організації та окреслив нові цілі щодо підтримки України та подальшого її існування [37]. Руслан Сіромський розглянув діяльність Комісії прав людини СКВУ в 1970–1980-х роках [30]. Роль СКУ в процесах відновлення Незалежності України та підтримки її суверенітету розглядали Юрій Недужко [19] та Алла Кононенко [12]. У публікації А. Атаманенко та Наталії Матвійчук СКУ згадано при характеристиці публічної дипломатії закордонних українців як прояву дипломатії діаспор. Звернено увагу на одне з чільних завдань СКУ на сучасному етапі, яке полягає у підтримці європейських і євроатлантичних прагнень України та протидії російській агресії з метою відновлення територіальної цілісності нашої держави [3, с. 85]. Авторки також розповідають про форми здійснення культурної дипломатії українськими громадами і організаціями в світі [3, с. 89–91]. Леся Біловус на основі аналізу україномовної періодики США окреслила напрямки роботи СКУ як репрезентанта українства на світовій арені, вказала на його діяльність задля збереження української національної ідентичності серед молодого покоління, міжнародну підтримку України та ін. [5]. Наталія Бем вела мову про СКУ як центр об'єднання українців закордоння та його шляхи просування інтересів України в світі [4].

Значну роботу по вивченню та висвітленню історії СКУ було проведено Міжнародним інститутом освіти, культури та зв'язків із діаспорою (МІОК) Національного університету «Львівська політехніка». До його 50-ліття (2017 р.) МІОКом було підготовлено низку проєктів. Особливий інтерес для науковців і практичну цінність має виставка «Світовий Конгрес Українців. Вчора, сьогодні, завтра», яка була презентована в різних містах України та світу. За її матеріалами було підготовлено відповідний тематичний веб-ресурс [27]. Віртуальна виставка яскраво, чітко та логічно, але доволі стисло, ілюструє різні віхи діяльності СКУ, розповідає про його структуру, ради та комісії, проведені Конгреси, містить фото та документи тощо.

Усе ж культурна дипломатія СКУ в наявних працях висвітлена опосередковано та майже недосліджена. СКУ відіграє значиму роль як промоутер української культури в світі та допомагає у поширенні правдивої інформації про Україну. Розгляд культурної дипломатії в діяльності СКУ є важливим для пошуку та розробки подальших шляхів розвитку дипломатії та зовнішньої політики України, її взаємодії зі світовим українством. Відсутнє вивчення проблеми обумовлює актуальність пропонованого дослідження.

Джерелами для вивчення цієї теми є матеріали XI Конгресу СКУ (24–27 листопада 2018 р., Київ, Україна), річні звіти СКУ, а також доступні публікації та повідомлення на офіційному сайті

Організації та в його соціальних мережах. Зауважимо, що на час написання статті ще не опубліковано річний звіт про діяльність СКУ за 2022 рік, що дозволило б його використати як джерело.

Метою статті є простежити та висвітлити форми і механізми реалізації Світовим Конгресом Українців культурної дипломатії в 2014–2022 рр. Нижня хронологічна межа обґрунтовується розвитком подій після завершення Революції гідності, початком російської агресії проти України, а верхня хронологічна межа сягає наших днів і розгортання повномасштабного російського воєнного вторгнення до України. Ці події стали переломними і для ведення різних напрямів діяльності СКУ. Світова спільнота з особливою увагою звернула свій погляд на Україну, а культура почала серйозніше використовуватися як інструмент просування українських інтересів у зарубіжних державах.

Одним із ключових завдань СКУ, з моменту його заснування, є збереження українцями своєї ідентичності. Це є визначальним у процесі їхньої самоідентифікації та пов'язуванні свого походження з Україною [1, с. 8]. На цьому напрямі роботи було зроблено наголос вже в ході I Конгресу СКВУ (12–19 листопада 1967 р., Нью-Йорк, США), а пізніше воно займало чільне місце ще з перших кроків новоствореної Організації. Крім того, СКУ від початків своєї діяльності намагався через культуру поширювати знання про Україну в світі.

Ідея створення СКВУ, скликання та проведення його I Конгресу викликала неабиякий резонанс серед українців західної діаспори, українських діаспорних ЗМІ [36, с. 390]. До дат проведення Конгресу готувалися різні події, серед яких були і мистецькі виставки. Наприклад, Об'єднання Мистців Українців в Америці (ОМУА) готувало виставку українського образотворчого мистецтва [36, с. 391]. Як інформувалося до початку роботи Конгресу, СКВУ мав би дбати про виховання своїх земляків в українському дусі, а особлива вага надавалася б збереженню української культури і мови в країнах поселення. Крім того, СКВУ мав стати рушієм змін задля викорінення значних масивів дезінформації про Україну, які були поширені в західних наукових колах [36, с. 391–392].

2–7 липня 1993 р. в Торонто (Канада) відбувся VI Конгрес СКВУ. Під час його роботи було прийнято нову назву – Світовий Конгрес Українців (СКУ). В новому Статуті йшлося, що завданням СКУ є збереження української національної духовності, мови, культури та надбань українців поза межами України [37, с. 1381].

Загалом треба відзначити, що Конгреси, які проводилися СКУ кожні п'ять років (останній відбувся в 2018 р.), були чинником єднання українських громад і організацій з усього світу та одним із факторів, що допомагав покращувати співпрацю з Україною. Конгреси супроводжувалися насиченою культурною програмою.

На сьогодні структура СКУ включає різні ради, комісії, комітети, програми, кілька десятків українських організацій-членів у зарубіжних країнах, а також низку асоційованих членів і українських громад у різних державах із якими підтримується зв'язок. Відповідно до Статуту Організації її члени діляться на кілька груп: 1) Постійні учасники (мають право голосу) та 2) Асоціативні учасники (не мають права голосу). Постійні учасники мають ще один поділ: 1) Постійні учасники категорії А (Українські крайові центральні репрезентації в країнах, де кількість українців становить більше 100 000 тис. осіб і Світова Федерація Українських Жіночих Організацій – СФУЖО) і 2) Постійні учасники категорії Б (Українські крайові центральні репрезентації в країнах, де кількість українців менша, ніж 100 000 тис. осіб, Українські церкви, Європейський Конгрес Українців (ЕКУ), Українські світові організації) [9, с. 247–248]. Загалом можна виокремити такі групи членів: Українські крайові центральні репрезентації та ЕКУ, Світові надбудови українських крайових репрезентацій, Українські крайові організації та СФУЖО. У звітах СКУ різних років бачимо поділ організацій із прописом за даними критеріями [20; 10] або ж за географічним показником (по регіонах світу) [9].

Важливу роль у процесах реалізації культурної дипломатії СКУ простежуємо в діяльності Світової Ради Культури (СРК СКУ). Її мета полягала в репрезентації української культури в світі, збереженні її надбань, координації діяльності організацій-членів СКУ у сфері культури та інформуванні закордонних українців про визначні події української культури [20, с. 159; 25]. Провідними завданнями цього підрозділу були реалізація різних мистецьких акцій, в т. ч. благодійних (збір коштів для родин «Небесної сотні», потерпілих під час протестів і війни на сході України), фінансування видавничих проєктів та ін. [25]. На сьогодні Світової Ради Культури немає в переліку програм, рад і комісій СКУ, про що свідчить відповідний розділ на офіційному сайті Організації [21]. Можемо припустити, що згорання активної роботи ради пов'язано із відходом у засвіти її багатолітньої очільниці Анни Кісіль (1960–2020), котра також була Головою СФУЖО та Другим Віцепрезидентом СКУ.

Голова СРК брала активну участь у різних подіях, які стосувалися культурного життя в діаспорі, а також представляла СКУ на мистецьких заходах в Україні та Канаді. 28 лютого 2017 р. у Торонто (Канада) відбулася зустріч голови СРК Анни Кісіль, члена ради Олега Лесюка та провідників української громади Торонто з міністром культури України Євгеном Нищуком. Серед питань, які були обговорені, йшлося про створення електронної бази культурних цінностей, які пов'язані з історією та культурою українського народу та знаходяться за межами України [20, с. 159]. До виконання цього завдання мали бути долучені українські закордонні дипломатичні представництва. Культурну дипломатію в діяльності СРК СКУ за серпень 2013 – листопад 2018 рр. простежуємо на основі аналізу матеріалів XI Конгресу СКУ та вбачаємо у: реалізації значимих проєктів, покликаних відзначити пам'ятні дати історії України, популяризувати її культуру; організації різного типу мистецьких імпрез; проведенні благодійних акцій та марафонів; наданні фінансової підтримки для реалізації культурних ініціатив та ін. [20, с. 159–170]. Праця СКУ по поширенню знань про Голодомор 1932–1933 рр., визнанні його геноцидом українського народу світовими державами, ознайомленням із історією цієї чорної сторінки історії України також супроводжувалася проведенням культурних заходів. Однак питання ролі СКУ в інформуванні світу про Голодомор потребує окремого вивчення, тому розглядати в контексті даної публікації ми його не будемо.

Яскравим прикладом культурної дипломатії СКУ є мистецький проєкт «Монументальна Шевченкіана», реалізований в 2014–2018 рр. під патронатом СКУ в 15 країнах світу. На урочистих відкриттях експозицій були присутні представники українських громад, Посольств України, офіційні представники місцевих влад [20, с. 161–162]. У межах іншого проєкту – «Тарас Шевченко. Пісенний «Кобзар». Хорова Шевченкіана» – СРК в 2017 р. фінансово підтримала видання «Пісенний Кобзар» (три томи) і «Моя хорова школа» у рамках Всеукраїнського мистецького проєкту «Україна співає Кобзаря». Оскільки на Шевченкову поезію написано понад 3 тис. музичних творів, реалізація цього проєкту сприяла популяризації поетичної спадщини Кобзаря та української хорової музики в світі. Під час Річних загальних зборів СКУ в 2017 р. делегати від українських громад із мережі СКУ отримали по одному комплекту цього видання [20, с. 163]. В 2018 р. СРК підтримала випуск музичного альбому «Пісенний Кобзар»³ [20, с. 164]. СРК з 2008 року підтримувала проєкт історико-археологічних і архітектурних досліджень міста Батурин [20, с. 164].

У 2015–2018 рр. голова СРК СКУ Анна Кісіль очолювала Організаційний комітет благодійного марафону «Діти Торонто – сиротам в Україні». Головним організатором цього заходу була Міжнародна організація українських громад «Четверта хвиля» у співпраці з різними мистецькими та громадськими організаціями Торонто [20, с. 164]. Також надавалося сприяння проведенню міжнародного турне танцювального ансамблю «Барвінок» (Торонто, Канада). Концерти цього творчого колективу відбулися в низці країн Європи, а завершилися в Посольстві України в Німеччині [20, с. 165].

У добу пандемії COVID-19 механізми реалізації культурної дипломатії СКУ не припинялися, а набули нових форм, зокрема йдеться про популяризацію української культури у віртуальному просторі та перехід багатьох заходів в онлайн-формат. СКУ виступив ініціатором кількох Інтернет-флешмобів і акцій, активно поширює відомості, цікаві факти, тематичні вісники та ін. до пам'ятних дат української історії на своєму офіційному сайті, YouTube-каналі та в соціальних мережах, що дозволяє охоплювати більшу аудиторію читачів⁴. Зокрема, це стає можливим завдяки формі написання та подачі Інтернет-публікацій, які мають зрозумілий, чіткий публіцистичний та науково-популярний характер. Крім того, на сайті СКУ висвітлюються новини про відзначення українськими громадами в світі значимих подій для української історії та культури. Таким чином, можемо стверджувати, що на допомогу здійсненню культурної дипломатії використовується також інструментарій цифрової дипломатії. Відзначимо також те, що новини / публікації про культурні імпрези, інформація про їхню організацію, результати проведення поширюється різними іноземними мовами, що

³ Як зазначено в матеріалах XI Конгресу СКУ, велася робота, щоб ці альбоми отримали всі делегати та гості Конгресу [20, с. 164].

⁴ 1) Офіційний сайт СКУ: <https://www.ukrainianworldcongress.org/ua/>

2) Facebook: <https://www.facebook.com/UkrainianWorldCongress>

3) Instagram: <https://www.instagram.com/uwcongress/>

4) Twitter: <https://twitter.com/UWCongress>

5) YouTube: <https://www.youtube.com/user/UkrWorldCongress/videos>

дозволяє інформувати іноземну спільноту про той чи інший захід. Таким чином до них долучаються представники українських громад та громадяни країн поселень.

Значимою датою в 2021 році було відзначення 150-річчя з дня народження Лесі Українки. Для учнів суботніх шкіл СКУ створив відеоролик «Мандрівки з Лесею», де представники мережі СКУ розповідали про місця, які відвідувала Дочка Прометея [22, с. 16; 29].

Помітною віхою роботи СКУ стало започаткування глобального віртуального форуму «Єднаймося Україною», який проводився в 2020 і 2021 рр. Захід ознайомив майже мільйонну аудиторію із усього світу з працею СКУ, внесок Організації в процеси відновлення незалежності України, досягненнями українців у різних регіонах Земної кулі [22, с. 16].

Після повномасштабного російського воєнного вторгнення в Україну 24 лютого 2022 року, робота СКУ спрямована на всебічну підтримку України: фінансову, гуманітарну, інформаційну та ін. Під час численних акцій, маніфестацій, протестів українських громад у світі майоріла українська символіка, мас-медіа, офіційні ЗМІ країн-реципієнтів наповнюються відомостями, які допомагають протистояти брехливій російській дезінформації [28]. Світова спільнота по-новому відкриває Україну, закордонні українці всіляко підтримують вимушених українських переселенців, допомагають адаптуватися до життя в нових країнах. Українські біженці фактично теж стають амбасадорами України в різних державах світу, адже до них особливо прикута увага місцевої влади. Культурний фактор також не залишився осторонь. Члени мережі СКУ надалі проводять культурно-мистецькі заходи в руслі українських народних традицій та звичаїв, залучають до них вимушених переселенців. Це сприяє збереженню української етнічної ідентичності, а також допомагає в розбудові «українського світу» в країнах-реципієнтах.

Вагомий внесок у культурну дипломатію закордонного українства можна простежити також і на рівні організацій-членів СКУ. У межах однієї публікації неможливо висвітлити багатогранну діяльність українських громад, об'єднань і організацій із кількох десятків держав світу. Українські громадські організації за кордоном – члени мережі СКУ, не лише підтримують і відгукуються на загальні акції, які пропонуються від координаційних рад і комітетів, але активно проводять власні заходи. Їхні форми є різноманітними: літературні / музичні вечори, читання поезій, лекторії, показ відеосюжетів, марафони, покладання квітів до пам'ятників, відзначення пам'ятних дат історії України, проведення українських вечорів у дусі народних традицій, організація та проведення Днів української культури / Днів України, фестивалів тощо. Всі ці події сприяють збереженню української ідентичності, вихованню молоді в руслі українських традицій. Важливо, що до них також долучаються громадяни країн поселень, що в свою чергу слугує промоцією України в очах іноземців. Наведемо кілька прикладів у розрізі стислого огляду діяльності членів мережі СКУ з різних регіонів світу.

У Центральному Домі Союзу Українців у Великій Британії (СУБ) відбуваються різні мистецькі імпрези: виставки, презентації книг, лекції та ін. Це місце є свого роду комунікаційною платформою, де зустрічаються не лише надбання української культури, а й відбуваються виставки європейських митців. Там було проведено виставку «Грузія – Україна – Європа», участь у якій взяли представники дипломатичної місії Грузії у Великій Британії. У грудні 2014 року в співпраці з британським журналістом і продюсером Філіпом Райтом (Philip Wright) було організовано виставку «Ukrainian's Myth and Magic», де було представлено роботи молодих українських художників [20, с. 214]. Помітною подією була виставка в березні 2017 року «Lessons From The Past. Marking 100 Years Since the Ukrainian Revolution» («Українська революція 1917–1921: уроки минулого»). Відкрили виставку Посол України у Великій Британії Наталія Галібаренко та голова СУБ Петро Ревко. Експозиція містила безліч фотографій, офіційне та приватне листування, прижиттєві видання В. Винниченка, М. Грушевського, С. Петлюри та ін. [20, с. 214].

Конгрес українців Естонії (КУЕ) також займається активним пропагуванням української культури, співпрацює з Посольством України в Естонській Республіці, місцевими органами влади, ЗМІ та громадськістю [10, с. 182]. Наприклад, популярними є майстер-класи із писанкарства⁵. Особливу

⁵ Майстер-класи з писанкарства традиційно перед Великоднем організовує Центр української культури (м. Таллінн), який входить до складу КУЕ, а також інші українські об'єднання та товариства. Традиційним є майстер-клас для дружин акредитованих в Естонії дипломатів [10, с. 182]. Про організовані майстер-класи в Таллінні публікується інформація на офіційному сайті Посольства України в Естонській Республіці [13].

увагу КУЕ приділяє функціонуванню Українського музею в м. Кохтла-Ярве⁶. Регіон, у якому він розташований, є переважно російськомовним, а наявність там цього музею сприяє утвердженню української культури. Виставки, які проводяться Музеєм у різних куточках Естонії, користуються популярністю серед місцевих жителів. КУЕ порушував питання про підтримку діяльності Музею, зокрема під час візиту Президента СКУ Євгена Чоля до Естонії в 2017 р. воно обговорювалося під час низки зустрічей з офіційними особами [10, с. 183].

За 2013–2018 рр. завдяки зусиллям Асоціації «Українці Казахстану» (АУК) в Павлодарі в ефірі обласного радіо вийшли 60 україномовних передач «Українська родина», в яких висвітлювалися новини з України, йшлося про життя української діаспори, а слухачі мали змогу ознайомитися з історією України, біографіями відомих українців, звичаями українського народу. Як зазначається в звіті АУК, що входить до матеріалів XI Конгресу СКУ, за цей період також було оприлюднено 88 публікацій в періодичних виданнях України, Казахстану та США про побут українців у Казахстані. Художні колективи українців беруть активну участь у різних творчих конкурсах, офіційних урочистостях тощо (у 2015 році вокально-інструментальний ансамбль бандуристів «Чарівні струни»⁷ виступав у резиденції Президента Казахстану «Аккорді» під час офіційного візиту до країни Президента України Петра Порошенка) [20, с. 237–238].

За ініціатииви Президента СКУ Павла Грода в 2022 році було створено Фонд розвитку громад та адвокації, головними цілями якого є розбудова українських громад у світі, формування правдивого іміджу України та її народу, інформування про українську історію та культуру [35]. Існування цього Фонду допоможе членам мережі СКУ реалізовувати власні ініціатииви по промоції України та розвитку «українського світу» в країнах свого поселення.

Важливим вектором роботи СКУ є збереження та популяризація української мови. Спільно з Уповноваженим із захисту державної мови Тарасом Кременем, Національною комісією зі стандартів державної мови СКУ слідкує за дотриманням Закону «Про забезпечення функціонування української мови як державної» на офіційному рівні, в мас-медіа тощо [22, с. 6]. СКУ пильно відстежує мовне питання та рішуче виступає проти політизації на його ґрунті та послабленні позицій української мови як єдиної державної [26]. Президія Світової Наукової Ради СКУ в 2003, 2006 і 2007 рр. висловлювала протести проти застосування російської мови, її легалізацію в усіх сферах суспільного життя та оголошення другою державною [14, с. 248–255]. Навчання української мови в університетах світу та розробка тестів для її акредитації входять до сфери роботи Світової Координаційної Виховно-Освітньої Ради (СКВОР) СКУ [24]. СКУ привітав Українсько-Бразильську Центральну Репрезентацію, яка входить до його мережі, із затвердженням української мови як офіційної муніципалітету Прудентополіс у Бразилії [33]. Проект Закону про це та його обґрунтування було підготовлено очільником Репрезентації, Віцепрезидентом СКУ Віторіо Соротюком [33].

Отже, СКУ є глобальним голосом світового українства та чинником його консолідації. В його діяльності ми чітко простежуємо різноманітні заходи, спрямовані на збереження української національної ідентичності в країнах поселення українців, а також різні форми культурної дипломатії, що сприяють включенню української історії та культури в світовий контекст, плеканню української мови, ознайомленню населення приймаючих країн з Україною, її історією, традиціями, культурою. Форми та методи реалізації культурної дипломатії СКУ є різноманітними: проведення масштабних акцій та імпрез світовими радами, програмами, комітетами, а також на рівні членів мережі СКУ; організація благодійних акцій; надання фінансової підтримки для культурних ініціатив; залучення іноземної аудиторії до заходів культурного і мистецького спрямування. Культурна дипломатія СКУ зазнавала змін відповідно до викликів часу: пандемії COVID-19 та розгортання повномасштабної російської агресії. Водночас, вона була спрямована на протидію російській дезінформації та пропаганді, поширенню правдивих знань про Україну.

⁶ Приватний Український музей в м. Кохтла-Ярве було відкрито 21 жовтня 2014 року. Його засновницями є Тетяна Івушкіна та її мама Наталія Гвоздьова. Вони обоє родом із Дніпропетровської області. Керує Музеєм Т. Івушкіна. У 2013 р. вона зареєструвала і очолила Українське земляцтво «Два кольори». Саме на його базі спочатку, як музейний куточок, функціонував Музей. Офіційний статус йому було присвоєно 11 липня 2017 року [17]. 2 жовтня 2019 р., під час Днів української культури в Естонії, відбулося відкриття Музею. У події взяли участь представники закордонного українства Естонії, співробітники Посольства України в Естонській Республіці, місцевої влади м. Кохтла-Ярве, Міністерства культури Естонії та Інтеграційного фонду Естонії [6].

⁷ Зазвичай кожна українська громада має власні колективи художньої самодіяльності, які беруть участь у подіях обласних асамблей народу Казахстану, фестивалях національних культур [17, с. 237]. Вокально-інструментальний ансамбль бандуристів «Чарівні струни» діє в Павлодарі.

Питання дослідження культурної дипломатії в діяльності СКУ потребує подальших наукових студій, зокрема детальнішої характеристики роботи в цьому напрямі членів його мережі. Крім того, наукового опрацювання вимагає питання діяльності СКУ в розрізі різних видів публічної дипломатії: наукової, освітньої, цифрової, спортивної та ін.

Список використаних джерел та літератури:

1. Атаманенко А. Закордонне українство та Україна: проблеми та перспективи взаємовідносин. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Історичні науки»*. Острог, 2015. Вип. 23. С. 7–13.
2. Атаманенко А. Роль закордонних українців в українській публічній та культурній дипломатії: історичний і сучасний аспекти. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Історичні науки»*. Острог, 2019. Вип. 29. С. 54–65.
3. Атаманенко А., Матвійчук Н. Публічна дипломатія закордонних українців як прояв дипломатії діаспор. *Публічна дипломатія: навчальний посібник*. Київ ; Острог, 2021. С. 80–94.
4. Бем Н. Технології просування інтересів України Світовим Конгресом Українців. URL: https://dspace.nau.edu.ua/bitstream/NAU/53296/1/%D0%9C_3.2_%D0%A1%D1%82%D1%80.%20172-178.pdf (дата звернення: 25.01.2023).
5. Біловус Л. Світовий Конгрес Українців на шпальтах української діаспори США (після 1991 р.) – напрям роботи для збереження національної ідентичності. *Проблеми всесвітньої історії: науковий журнал*. 2017. № 2 (4). С. 197–209.
6. В Естонії пройшли Дні української культури до відкриття Українського музею в Кохтла-Ярве. *Українформ*. 2019. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/2812307-v-estonii-projsli-dni-ukrainskoi-kulturi-do-vidkritta-ukrainskogo-muzeu-v-kohtlaarve.html> (дата звернення: 25.01.2023).
7. Вахнянин А. Шлях до єднання: ідея створення Світового Конгресу Вільних Українців. *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія Історія*. 2021. № 6/48. С. 395–407.
8. Вітаємо з Днем українсько-канадської спадщини!. *Офіційний сайт Світового Конгресу Українців*. 2022, 7 вересня. URL: <https://www.ukrainianworldcongress.org/ua/vita%dl%94mo-z-dnem-ukra%dl%97nsko-kanadsko%dl%97-spadshhini/> (дата звернення: 24.01.2023).
9. Збірник звітів Світового Конгресу Українців. 17–18 жовтня 2020 р. 259 с.
10. Збірник звітів Світового Конгресу Українців. 6–8 вересня 2019 року. Берлін, Німеччина. 334 с.
11. Кампанія СКУ #StandWithUkraine – від Нью-Йорка до Таллінна. *Офіційний сайт Світового Конгресу Українців*. 2022, 24 січня. URL: <https://www.ukrainianworldcongress.org/ua/standwithukraine-vid-nyu-jorka-do-tallinna-akczyiyi-svitovuyh-ukrayinskyh-gromad/> (дата звернення: 24.01.2023).
12. Кононенко А. «Світовий Конгрес Українців» у контексті підтримки суверенітету України та непорушності її кордонів. *Українознавчий альманах*. 2016. Вип. 19. С. 129–133.
13. Майстер-клас з розпису писанок у Центрі української культури м. Таллінн. *Офіційний сайт Посольства України в Естонській Республіці*. 2015, 27 березня. URL: <https://estonia.mfa.gov.ua/galleries/1452-majster-klas-z-rozpisu-pisanok-u-centri-ukrajinskykh-kulturni-mtallinn> (дата звернення: 25.01.2023).
14. Матеріали до історії Світової Наукової Ради при Світовому Конгресі Українців / ред. Л. Винар, А. Атаманенко; упоряд. А. Хеленюк. Нью-Йорк; Торонто; Острог, 2011. 388 с.
15. Мусієнко І. Діаспоральна політика та її вплив на європейське сприйняття України. *Українознавчий альманах*. 2014. Вип. 15. С. 54–57.
16. Мусієнко І. Етнічний лобізм як інструмент нарощування «м'якої сили» України. *Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць*. Київ, 2013. Вип. 77. С. 280–283.
17. Мусієнко Н. Українська культурна дипломатія в США: актори і ролі. *Агора*. Київ, 2016. Вип. 16: Зброя та культура як чинники зовнішньої політики України. С. 90–96.
18. Наші за кордоном: Приватний Український музей м. Кохтла-Ярве (Естонія). *Diplomat. International Media Group*. 2019, 25 квітня. URL: <http://diplomat.media/2019/04/25/nashi-za-kordonom-privatnij-ukra%dl%97nskiy-muzej-m-kohtla-yarve-estoniya/> (дата звернення: 25.01.2023).
19. Недужко Ю. Українська діаспора в процесі відновлення державної незалежності України (середина 40-х – початок 90-х років ХХ століття). Луцьк, 2009. 618 с.
20. XI Світовий Конгрес Українців (25–27 листопада 2018 р.). Звіти 2013–2018. Київ, 2018. 484 с.
21. Програми. *Офіційний сайт Світового Конгресу Українців*. URL: <https://www.ukrainianworldcongress.org/ua/programi-ua/> (дата звернення: 24.01.2023).
22. Річний звіт Світового Конгресу Українців – 2021. Торонто; Київ; Брюссель; Нью-Йорк, 2021. 23 с.
23. Розумна О. Культурна дипломатія України: стан, проблеми, перспективи: аналітична доповідь. Київ, 2016. 53 с.
24. Світова Координаційна Виховно-Освітня Рада. *Офіційний сайт Світового Конгресу Українців*. URL: <https://www.ukrainianworldcongress.org/ua/programi-ua/skvor/> (дата звернення: 24.01.2023).
25. Світова Рада Культури в розділі «Ради і Комісії СКУ». *Світовий Конгрес Українців. Вчора, сьогодні, завтра. Виставка присвячена 50-літтю Світового Конгресу Українців / ідея та виконання – Міжнародний інститут освіти, культури та зв'язків з діаспорою Національного університету «Львівська політехніка»*. URL: <http://uwc.mio.k.lviv.ua/rady-i-komisiyi#gallery-9> (дата звернення: 24.01.2023).
26. Світовий конгрес українців застерігає владу від підтримки законопроекту Бужанського про мову. *Радіо Свобода*. 2020, 15 липня. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-sku-proty-zakonoproiektu-buzhanskoho/30728915.html> (дата звернення: 24.01.2023).

27. Світовий Конгрес Українців. Вчора, сьогодні, завтра. Виставка присвячена 50-літтю Світового Конгресу Українців / ідея та виконання – Міжнародний інститут освіти, культури та зв'язків з діаспорою Національного університету «Львівська політехніка». URL: <http://uwc.mio.k.lviv.ua/> (дата звернення: 23.01.2023).
28. Світові українці єднаються у підтримці і боротьбі з російською агресією. *Офіційний сайт Світового Конгресу Українців*. 2022, 8 квітня. URL: <https://www.ukrainianworldcongress.org/ua/svitovi-ukrayinczi-yednauysya-u-pidtrymci-i-borotbi-z-rosijskoju-agresiyeyu/> (дата звернення: 24.01.2023).
29. Світові українці святкують 150 років з дня народження Лесі Українки. *Офіційний сайт Світового Конгресу Українців*. 2021, 25 лютого. URL: <https://www.ukrainianworldcongress.org/ua/ukrainians-around-the-world-celebrate-the-150th-anniversary-of-lesya-ukrainkas-birth-2/> (дата звернення: 24.01.2023).
30. Сіромський Р. Діяльність Комісії прав людини Світового Конгресу Вільних Українців (1970–1980-ті роки). *Eminak*. 2020. 3 (31). С. 234–242.
31. СКУ відзначає 31 річницю референдуму про Незалежність України. *Офіційний сайт Світового Конгресу Українців*. 2022, 1 грудня. URL: <https://www.ukrainianworldcongress.org/ua/sku-vidznacha%20d1%94-31-richniczu-referendumu-pro-nezalezhnist-ukra%20d1%97ni/> (дата звернення: 24.01.2023).
32. Стратегія публічної дипломатії Міністерства закордонних справ України на 2021–2025 роки. 32 с.
33. Українська мова стала офіційною мовою муніципалітету у Бразилії. *Укрінформ*. 06.10.2021. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/3328110-ukrainska-mova-stala-oficijnou-movou-municipalitetu-u-brazilii.html> (дата звернення: 24.01.2023).
34. Уряд та Світовий Конгрес Українців підписали Меморандум про співпрацю. *Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України*. 2020, 10 грудня. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uryad-ta-svitovij-kongres-ukrayinciv-pidpisali-memorandum-pro-spiivpracyu> (дата звернення: 25.01.2023).
35. Фонд розвитку громад та адвокації. *Офіційний сайт Світового Конгресу Українців*. URL: <https://www.ukrainianworldcongress.org/ua/fond-rozvitku/> (дата звернення: 24.01.2023).
36. Яців А. Перший Світовий Конгрес Вільних Українців: на шляху до консолідації світового українства. *Народознавчі зошити*. 2019. № 2 (146). С. 387–402.
37. Яців А. Шостий Світовий Конгрес Вільних Українців: дискусії про місію та майбутнє. *Народознавчі зошити*. 2018. № 6 (144). С. 1376–1384.
38. Global Ukrainians Network. *Офіційний сайт «Global Ukraine»*. URL: <https://www.global-ukraine.org/about-us/details> (дата звернення: 23.01.2023).

References:

- Atamanenko A. Zakordonne ukrainstvo ta Ukraina: problemy ta perspektyvy vzaiemovidnosyn. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». Serii «Istorychni nauky»*. Ostroh, 2015. Vyp. 23. S. 7–13.
- Atamanenko A. Rol zakordonnykh ukraintsiv v ukrainskii publichnii ta kulturnii dyplomatii: istorychni i suchasni aspekty. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». Serii «Istorychni nauky»*. Ostroh, 2019. Vyp. 29. S. 54–65.
- Atamanenko A., Matviichuk N. Publichna dyplomatiia zakordonnykh ukraintsiv yak proiav dyplomatii diaspor. *Publichna dyplomatiia: navchalnyi posibnyk*. Kyiv; Ostroh, 2021. S. 80–94.
- Bem N. Tekhnolohii prosuvannia interesiv Ukrainy Svitovym Kongresom Ukraintsiv. URL: https://dspace.nau.edu.ua/bitstream/NAU/53296/1/%D0%9C_3.2_%D0%A1%D1%82%D1%80.%20172-178.pdf (data zvernennia: 25.01.2023).
- Bilovus L. Svitovyi Konhres Ukraintsiv na shpaltakh ukrainskoi diaspory SSHa (pislia 1991 r.) – napriamy roboty dlia zberezhenntia natsionalnoi identychnosti. *Problemy vsesvitnoi istorii: naukovyi zhurnal*. 2017. № 2 (4). S. 197–209.
- Vakhnianyn A. Shliakh do yednannia: ideia stvorennia Svitovoho Konhresu Vilnykh Ukraintsiv. *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobyskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Serii Istorii*. 2021. № 6/48. S. 395–407.
- Kononenko A. «Svitovyi Konhres Ukraintsiv» u konteksti pidtrymky suverenitetu Ukrainy ta neporushnosti yii kordoniv. *Ukrainoznavchyi almanakh*. 2016. Vyp. 19. S. 129–133.
- Musiienko I. Diasporalna polityka ta yii vplyv na yevropeiske spryiniattia Ukrainy. *Ukrainoznavchyi almanakh*. 2014. Vyp. 15. S. 54–57.
- Musiienko I. Etnichni lobizm yak instrument naroshchuvannia «miakoi syly» Ukrainy. *Hileia: naukovyi visnyk. Zbirnyk naukovykh prats*. Kyiv, 2013. Vyp. 77. S. 280–283.
- Musiienko N. Ukrainska kulturna dyplomatiia v SSHa: aktory i roli. *Ahora*. Kyiv, 2016. Vyp. 16: Zbroia ta kultura yak chynnyky zovnishnoi polityky Ukrainy. S. 90–96.
- Nashi za kordonom: Pryvatnyi Ukrainyskyi muzej m. Kokhtla-Yarve (Estoniia). *Diplomat. International Media Group*. 2019, 25 kvitnia. URL: <http://diplomat.media/2019/04/25/nashi-za-kordonom-privatnij-ukra%D1%97nskij-muzej-m-koxhla-yarve-estoniya/> (data zvernennia: 25.01.2023).
- Neduzhko Yu. Ukrainska diaspora v protsesi vidnovlennia derzhavnoi nezalezhnosti Ukrainy (seredyna 40-kh – pochatok 90-kh rokiv XX stolittia). Luts'k, 2009. 618 s.
- Rozumna O. Kulturna dyplomatiia Ukrainy: stan, problemy, perspektyvy: analitychna dopovid. Kyiv, 2016. 53 s.
- Siromskiy R. Diialnist Komisii prav liudyny Svitovoho Konhresu Vilnykh Ukraintsiv (1970–1980-ti roky). *Eminak*. 2020. 3 (31). S. 234–242.
- Yatsiv A. Pershyi Svitovyi Kongres Vilnykh Ukraintsiv: na shliakhu do konsolidatsii svitovoho ukrainstva. *Narodoznachchi zoshyty*. 2019. № 2 (146). S. 387–402.
- Yatsiv A. Shostyi Svitovyi Kongres Vilnykh Ukraintsiv: dyskusii pro misiui ta maibutnie. *Narodoznachchi zoshyty*. 2018. № 6 (144). S. 1376–1384.
- Global Ukrainians Network. *Ofitsiyni sait «Global Ukraine»*. URL: <https://www.global-ukraine.org/about-us/details> (data zvernennia: 23.01.2023).